

REFERÁTUMOK

KÖNYVEK

4/K/70

378.662/439.151//091/:655.1

HUSZTY Sándor:

A Műegyetemi Nyomda története. 1921-1950.

Bp. OMKDK, 1969. 130 p.

/Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára. Műszaki tudománytörténeti kiadványok. 19./

A felszabadulás előtti kulturpolitika humanisztikus beállítottsága következtében a technikatörténettel és így a műszaki felsőoktatási intézmények történetével régebben alig foglalkoztak. A műszaki tudománytörténeti kutatások intézményes szervezése hazánkban az ötvenes években kezdődött. Az elsők között - akik e diszciplína művelését megkezdték - találjuk a budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárát. E nagymultu könyvtár 1953-ban indította el a Műszaki tudománytörténeti kiadványok c. sorozatát, amelyben a technika egy-egy hazai uttörőjének munkásságát, elsősorban a Műegyetem kiválóságait: SCHAFARZIK Ferenc, WARTHA Vince, VARGA József professzorok életpályáját és tevékenységét mutatja be, valamint az egyetem tanszékeinek /pl. Mérnöki Intézet, az Ásvány- és Földtani Tanszék/ történetét örökíti meg. A sorozat legújabb kötetében pedig a könyvtár avatott munkatársának tollából az egyetem olyan intézményével foglalkozik, amelyről eddig sehol nem jelent meg összefoglaló leírás.

A Műegyetemi Nyomda három évtizeden át élt és dolgozott, mint a Műegyetem szerves része. Létét annak a felismerésnek köszönhette, hogy az egyetem igyekezett gépészmérnök hallgatóit a nyomdaiparban is gyakorlatilag kiképezni. Ez a hallgatóság érdekeit is szolgálta, mivel közülük nem is egy a két világháború közötti évek gazdasági válságainak idején, mint állástalan diplomás, szakmunkásként kereste kenyerét. Ugyanakkor politikai okai is voltak a Műegyetemi Nyomda alapításának. A nyomdászoknak kiképzett technikus hallgatókat akarták felhasználni a nyomdászsztrájkok letörésére az 1920-as évek elején.

A nyomda felállítását REJTŐ Sándor műegyetemi professzor nevéhez fűződik, akinek intézetében, a Mechanikai Technológia Tanszék épületében nyert elhelyezést 1921-ben. Az első berendezés egy gyorsajtó, négy szedőszekrény és vágógép, betűkészlet és kliséanyag elegendő volt ahhoz, hogy a Műegyetem adminisztrációja számára szükséges irattári nyomtatványokat, űrlapokat, az ún. akcidenzia anyagot elkészítse.

A nyomdaipari gyakorlatokon a III. és IV. éves gépészmérnök hallgatók vehettek részt önkéntes jelentkezés alapján. REJTŐ után MISÁNGYI Vilmos professzor vette át a gyakorlatok felügyeletét és így dolgozott a nyomda működése első szakaszában.

Változást az 1929-es év jelentett, amikor is a Belügyminisztérium Kisérleti Nyomdáját a Műegyetemnek adták át, így a Műegyetemi Nyomda gépparkja egy linotip-szedőgéppel, egy tégely sajtóval és három gyorsajtóval növekedett. A gépek átadásának azonban ára volt: az egyetem a nyomdát csak gyakorlat céljaira használhatta és köteles volt évente a Nemzeti Munkavédelem által meghatározott számú egyetemi hallgatót nyomdászra képezni. Hogy céljukat nem érték el, arra jellemző a következő adat: az 1930-as választásoknál a szociáldemokrata pártnak egy plakátját is a Műegyetemi Nyomdában nyomták.

A 30-as évektől a második világháború befejezéséig a Műegyetemi Nyomda termelő üzemmé vált. Termékei között már olyan értékes műszaki folyóiratokat, kiadványokat találunk, mint az Anyagvizsgálók Közlönye, a Hidrológiai Közlöny, valamint a Technika, a Magyar Mérnökök Lapja. A nyomda készítette a maga nemében egyedülálló humoros egyetemi lapot, a Vicinális Dugóhuzót. Legnevezetesebb terméke a Műegyetemi Közlemények, a Műegyetem első idegen nyelvű periodikája. De a tankönyvek, jegyzetek kiadásával is segítette az oktatást, így pl. POGÁNY Béla híres Fizika c. tankönyve is a Műegyetemi Nyomdában láttott napvilágot. A folyóiratcikkek különlenyomatai mellett a műszaki doktori cím elnyeréséért benyújtott disszertációk jellemzik e korszak termékeit, amelyből természetesen nem hiányoznak a Műegyetem hivatalos kiadványai: az órarendek, programok, beszédek, szabályzatok világos és tetszetős formában készített kiadásai.

A második világháború bombázásait, belövéseit a Műegyetemi Nyomda sértetlenül vészelte át és már 1945-ben elkezdhette a hallgatók gyakorlati kiképzését. A külső rendelések vállalása, valamint üzletszerű tevékenységére való tekintettel a nyomdát 1948-ban a Műegyetem a tanszéktől átveszi, majd 1950-ben államosítja és kiköltözik a Műegyetem területéről.

A Műegyetemi Nyomda működése alatt a publikációk mennyisége is említést érdemel; 10 000-en felüli az elkészült kiadványok száma. Az egyetem szervezetébe ágyazva inkább laboratórium, tanműhely szerepét töltötte be és a hallgatók elméleti képzésének gyakorlati alátámasztását szolgálta. Ismertetése így is hasznos adalék a műszaki felsőoktatás történetéhez és a multban betöltött szerepe napjainkban is felveti az ország legnagyobb egyetemén, a Budapesti Műszaki Egyetemen tanuló 13 000 hallgató részére szükséges tansegédletek, jegyzetek és egyéb házi kiadványok előállítására hivatott nyomdai üzem felállításának kérdését. Az időszerű problémához gondolatokat ébreszt, tanulságokkal szolgál a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának gondozásában megjelent kötet, amelynek szerzője alapos munkát végzett az írott források felkutatásával és a nyomda egykori műszaki vezetőinek, PÁVÓ Elemér és NEMETH Sándor gépészmérnökök emlékének megörökítésével.

A könyvet a BMEKK és az OMKDK közötti együttműködés keretében az OMKDK tetszetős kivitelben állította elő.

/Móra László/

FOLYÓIRATCIKKEK

11/70

001.814:651.838:681.32

Automatizált dokumentációs rendszerek kialakítása. /Comment définir un système de documentation automatisé?/ - VATAIRE, D. = Zéro, Un, Informatique, 5.sz. 1969.máj. p.33-40.

A számítástechnika nyújtotta lehetőségek a dokumentáció területén egyelőre még távolról sincsenek kihasználva. Általában elmondható, hogy a dokumentalisták inkább tudatában vannak annak, hogy képezniük kell magukat a számítástechnika területén, mint amennyire a számítástechnikusok foglalkoznak a gépesített adatfeldolgozás alkalmazásaival a dokumentáció területén. E hiányok tudatában rendezte meg a francia ADBS /Association des Documentalistes et Bibliothécaires Spécialisés = Dokumentalisták és Szakkönyvtárosok Egyesülete/ 1968-ban és 1969-ben dokumentációgépesítési konferenciasorozatát. Ezen áttekintést nyújtottak a dokumentáció területén alkalmazható technikai megoldásokról és gépesített rendszerekről, másrészt néhány konkrét franciaországi alkalmazást mutattak meg. A továbbiakban inkább ez utóbbiakról foglalkozunk részletesebben.

Mint ismeretes, a bemeneti adathordozó lehet lyukkártya, lyukszalag, mágnesszalag. A gép az ezeken lévő információkat átalakítja elektromos impulzusokká és regisztrálja. A gépi-optikai olvasás sokat ígérő megoldás, de még gyerekcipőben jár. A legmegfelelőbb megoldás kiválasztásánál mérlegelni kell a helyi adottságokat, az adattenyiséget, a rendelkezésre álló vagy beállítható személyzetet és a gépi feldolgozás melléktermékeinek felhasználását. Általában előnyben kell részesíteni a tipizált, különösen az építőszekevény-elven felépített gépeket, illetve gépláncokat az egyediekkel szemben.

Egyes amerikai cégek már mágnesszalagon szállítanak dokumentációs feldolgozásokat: bibliográfiai adatokat és referátumokat. Előnyök ellenére ezek még nem gazdaságosak.

Franciaországban az egyik legrégebbi - és Magyarországon is ismert - dokumentációgépesítési megoldás az IFAC-nál működik /Institut Français de Recherches Fruitières Outre-Mer = Tengerentúli gyümölcsök kutatásával foglalkozó francia intézet/. Havi, gépi uton készült indexet adnak ki és retrospektív bibliográfiákat készítenek gépi uton. A munka tezausz alapján készül, amely hármas tagolású /csoport-alcsoport-gyümölcsnév/, 1000 csoportba sorolva 50 000 fogalmat tartalmaz. Az eddig használt Bull Gamma 30 típusú gépet IBM 360-ra cserélték, s ezt két másik intézettel közösen használják.

A CDIUPA /Centre de Documentation des Industries Utilisatrices de Produits Agricoles = Mezőgazdasági Termékeket Felhasználó Iparok Dokumentációs Központja/ ugyancsak indexelt referáló folyóiratot szerkeszt és ad ki. A tárgyszavak 12 pozíciót foglalhatnak el, ami lehet 2 db á 6 betűs vagy 3 db á 4 betűs összetett szó vagy kifejezés-rövidítés összetétele. A "chromatographie en couche mince" /vé-

kony rétegi kromatográfia/ pl. "chro-couc-minc" deszkriptorral jelemik meg. A tárgyszavakon kívül a kiadvány a teljes referátumot és a bibliográfiai adatokat közli.

A Brevatome /Société française pour la question des brevets d'application nucléaire = Francia Atomenergia Kormánybizottság Szabadalmi Irodája/ dokumentációs szolgálata az atomtechnikai szabadalmakat és az ezzel kapcsolatos műszaki és jogi szakirodalmat dolgozza fel. Mint ismeretes, a szabadalmak dokumentációs feldolgozása speciális problémákat vet fel /részletes referátum, ábrák közlése stb./. A visszakeresési igények kielégítéséhez regisztrálni kell a bibliográfiai adatokat, a referátumot, a deszkriptorokat, a címet, a szabadalom tulajdonosát és a feltalálót, a szabadalom azonosítási jelzetét és a más szabadalmakhoz való kapcsolódásokat. A tájékoztatást témacsoportok szerint nyújtják, havi referálólap formájában, ezenkívül évi kumulatív indexet is kiadnak /téma és szabadalom-tulajdonos szerint/. A gépi feldolgozást Friden Flexowriter-el és IBM 1401 gépegységgel végzik; az előbbi újabb IBM 1050 típusu berendezésre cserélték, ami 15-25% időmegtakarítást tett lehetővé.

A l'Institut Textile de France-ban /Francia Textilipari Kutatóintézet/ egyelőre még csak kísérletek folynak a gépi feldolgozással. A dokumentációs feldolgozó lapra egyelőre igen sok adatot visznek fel /referátum, eredeti cím és annak francia fordítása, tárgyszavak, tudományos szint, bizalmasság foka, földrajzi kód, bibliográfiai adatok stb./, ami dokumentumonként 38 db lyukkártyát igényel. Így a költségek igen jelentősek és ezért jelenleg megpróbálják a rendszert lyukszalagra átállítani.

A l'École des Mines /Bányászati Főiskola/ tájékoztatási problémát telex alkalmazásával oldotta meg. Ugyanis 6 alközpontban azonos vagy közel azonos dokumentációs feldolgozásokat kellett tárolni. A feldolgozás maga egy helyen, központilag történik, s a referátumokat a hozzájuk tartozó adatokkal együtt telexen közlik az alközpontokkal. A telex papírszalagjáról az információt kártyákra viszik át, melyeket műanyag bevonattal látnak el.

A dokumentáció gépesítésének költségkihatásait jelenleg igen nehéz felbecsülni, különösen ha valamilyen gazdaságossági mutatót kívánunk meghatározni. Az automatizált tájékoztatást megvalósító vállalatok ritkán adnak ősziinte választ a költségeket érintő kérdésekre. Általában sehol nem sikerült kimutatni matematikailag, vajon a gépesítés ráfordítása arányban van-e a felhasználók megelégedettségi fokával. Számos esetben kis számú többlet-munkaerő beállításával hatékonyabb eredményt lehet elérni, mint egy teljes rendszer gépi adatfeldolgozásra való átállításával.

/Sperlágh S./

12/70

002.35:378.6

A könyvtári hivatás a technikai forradalom korszakában. /Librarianship in a technological age./ - EVANS, A.J. = IATUL Proceedings, 4.k. 1.sz. 1969.jul. p.14-16.

A tudományos és műszaki tájékoztató munkában foglalkoztatott és a megfelelő szaktudományi képesítéssel rendelkező személyek száma igen alacsony. A British Library Association /Angol Könyvtári Szövetség/ nyilvántartása szerint a több mint 6000 okleveles könyvtáros közül csak mintegy 50 rendelkezik természettudományi vagy mérnöki képesítéssel.

Ebből a felismerésből kiindulva került sor 1964-ben tárgyalásokra a Loughborough Technical College School of Librarianship /Loughborough-i Műszaki Főiskola Könyvtártudományi Intézete/ és a Loughborough University of Technology /Műszaki Egyetem/ között olyan program kialakítása érdekében, amely a fenti helyzettel szembenézve, megoldást keres az abból adódó nehézség leküzdésére.

A tárgyalások eredményeképpen megállapodás jött létre olyan négyéves oktatási megszervezésére, amelytől azt remélik, hogy ebben az oktatási formában a hagyományos könyvtárosi ismereteket sikerül összekapcsolni egyetemi és műszaki fejlesztési szintű szaktudományi ismeretekkel. A természettudományi és a műszaki területen dolgozó szakemberek szakirodalmi igényeinek kielégítése céljából ugyanis feltétlenül szükség van olyan könyvtárosokra is, akik nemcsak a megfelelő könyvtári ismeretekkel rendelkeznek, hanem az automatizálás és a számítertechnika korszerű eredményeit is alkalmazni tudják az információtárolás és -keresés terén.

Az alapvető elképzelés a tervezett négyéves szak tantárgyainak arányára az, hogy a kifejezetten könyvtári studiumok mellett azokkal azonos súllyal, illetve mértékben kapnak helyet valamely szaktudomány ismeretei. Bár kisebb mértékben, de nagy súlyt helyeznek a modern nyelvek ismeretére is. A három területnek az oktatásban képviselt arányát a következő képletszimbólummal lehetne matematikailag is érzékeltetni: 3:3:1. Ezen túlmenően a tanfolyam tartama alatt a hallgatóknak teljes 12 hónapot kell különböző könyvtárakban szakmai gyakorlaton tölteniük; ennek első részét magában a Loughborough University Library-ban /Loughborough-i Egyetemi Könyvtár/ töltik.

A négyéves kurzus első két évében a hallgatók könyvtári tanulmányait röviden olyan tárgyszavakkal lehetne jellemezni, mint a bibliográfiai ellenőrzés, ismeretszervezés, különös tekintettel az általuk választott valamely szaktudományi tárgy irodalmára. A terv szerint a hallgatóknak tanulmányaik egy részét azokkal a műszaki és természettudományi tanulmányokat folytató hallgatókkal kell együtt folytatniuk, akik információigényeinek kielégítéséről végsősorban majd gondoskodniuk kell. Ezek a tárgyak 5 főbb területhez fognak majd tartozni, amelyek a kémia és kémiai technológia, műszaki tudományok, fizika, emberi biológia, végül a vezetéstudomány. A társadalomtudományok és később néhány művészeti tárgy bevonása nagyrészt az e téren bekövetkező egyetemi változásoktól fog függni.

A kurzus hallgatói első nagyobb betekintésüket az adatfeldolgozás és az információkeresés problémakörébe a harmadik év folyamán fogják kapni, miután eddig az időpontig már megszerezték a szükséges könyvtári ismereteket és legalább egy nagyobb tudományterület irodalmának részletekbe menő ismeretét. Ha a hallgató arra vállalkozik és kezdeményezi, hogy az utolsó évben magasabb fokon kívánja folytatni ezeket a studiumokat, elvárják tőle, hogy végezzen bevezető tanulmányokat felkészülésképpen az algebra, a logika és az elemi statisztika terén.

Az utolsó évben választható fakultatív tárgyak olyan studiumokat foglalnak magukban, mint a Boole-algebra vagy a kézirattan, de a hangsúly a már említett tárgyakon van. A mélyebb nyelvészeti tanulmányok szükségességét a multban inkább csak a katalogizálással és az indexkészítéssel kapcsolatban hangsúlyozták. Ma viszont a gépeknek fordításra vagy indexelésre való megtanítása további hangsúlyt ad a nyelvészeti ismereteknek.

Az információátvitel és -keresés tanulmányozása alapos matematikai ismereteket kíván, az ezen a téren magasabb képzettségre törekvő hallgatóknak további kutatásokat kell végezniük a kódolás matematikai elméletének birodalmában, illetve a matematikának a nyilvántartás-szervezés terén való alkalmazásában. A computer-rendszerű információkeresés céljára készítendő kereső-programok megformulálásában a nyelvészeti problémák vetekszenek a matematikaiakkal fontosságuk tekintetében. A fontos információk megfelelő mennyiségéről való gondoskodás nemcsak az ember és a gép közötti viszony problémáinak tanulmányozását, hanem a tudós igényeinek világos megértését is megköveteli, hogy a természetes nyelven szerzett igények gépileg olvasható formába kellőképpen átkódolhatók legyenek.

A gépesített technika alkalmazásának lehetősége a könyvtári rutinmunkák terén az utóbbi években figyelemreméltó érdeklődést váltott ki. Ez azt kívánja a könyvtároستól, hogy a gépesítés részletekbe menő vizsgálata előtt elvégezze a könyvtári rutinmunkák jelenlegi állapotának alapos rendszerelemzését. A rendszerelemzés már önmagában is rendkívül értékes művelet. Olyan területek, mint a rendelés és gyarapodás, kölcsönzés, katalogizálás, továbbá az időszak kiadványok kérdései egyaránt tanulmányozás tárgyai voltak az említett szempontból, és a kilátások a könyvtárközi együttműködés sok vonatkozásában kedvezően alakulnak. A gépesítés főkérdése lényegében véve gazdasági jellegű probléma, az ilyen irányú törekvések végső eszközeként a computer jelentkezik. Mindezek a kérdések lendületet adtak a rendszerelemzésnek és ez a folyamat elevenítőleg hat a könyvtári hivatásra sok vonatkozásban.

Sajnos, az új technikai megoldások és a gépi felszerelések nagyobb része nem könyvtári, hanem egyéb, főleg kereskedelmi, raktárelnelőrzési, pénzügyi és más adatfeldolgozási célokra készül. Csak a fiatal könyvtárosok és tájékoztatási munkatársak megfelelő nevelése útján válik lehetővé, hogy a műszaki fejlődés eredményei teljes mértékben alkalmazást nyerjenek sajátos igényeinknek megfelelően.

Maga a Loughborough University Library /Loughborough-i Egyetemi

Könyvtár/ igen jelentős szerepet fog játszani ebben a fejlődésben. Szerepe egy tankórházhoz lesz hasonlítható, ahol ugyanabban a környezetben a tanítás, a kutatás és a gyakorlat teljes integrációja alakul ki. Az információellátás gyakorlati szempontjainak tanulmányozására nemcsak az egyetemi hallgatók és kutatók igényeinek kielégítése tekintetében kerül majd sor, hanem a Leicestershire County Technical Information Service /Leicestershire-i Megyei Műszaki Tájékoztatási Szolgálat/ munkájának vizsgálatával és abban való lehetséges részvétellel is. Ennek a megyei szintű szolgálatnak a bázisa szintén a Loughborough-i Egyetemi Könyvtár.

Az a remény, hogy a könyvtári studiumok és a tájékoztatástudomány ily módon kialakítandó központja teljes értékű környezetté fog válni, amely egyaránt elfogadható lesz mind a hallgatók, mind a felhasználók számára, és amelyből lehetséges lesz mind filozófiailag, mind pedig gyakorlatilag vizsgálni azokat a problémákat, amelyekkel a könyvtárosoknak szembe kell nézniük a technikai forradalom korszakában.

/Balázs J./

13/70

024.6+025.3:65.011.56

Könyvtáratomatizálási programok. /Automated library project./
= Computer Weekly, 154.sz. 1969.aug.5. p.28.

Az OSTI /Office for Scientific and Technical Information = Tudományos és Műszaki Tájékoztatásügyi Hivatal/ könyvtári tevékenységek automatizálását támogató programja keretében a Loughborough University-n /Loughborough-i Egyetem/ automatizált kölcsönzési rendszer és a kutatási jelentéseket katalogizáló rendszer kidolgozását fejezték be.

A University of Southampton /Southamptoni Egyetem/ már az OSTI bekapcsolódása előtt befejezte egy olyan automatizált kölcsönzési rendszer kiépítését, mely az egyetem ICT 1907-es computerét veszi igénybe a kölcsönzéssel kapcsolatos hivatali tevékenység elvégzésére. Ehhez felhasználja az oktatóknak és a hallgatóságnak a gépben már ugyanis bent levő személyi adatait is.

/Schiff E./

14/70

.025.35:771.319.7

Katalogizálók fényképezőgépe a Polaroid CU-5 közelfényképező berendezés. /Cataloger's camera: the Polaroid CU-5 close-up land camera./ - HAWKEN, W.R. és munkatársai = Library Technology Report, 1968.jan. p.1-32.

Számos könyvtár kísérletezik fényképező és más reprodukáló eljárásokkal a bibliográfiai tételek kézi lemásolásának helyettesítésére. A Polaroid Corporation CU-5 fényképezőgépéhez erre a célra könyvtári közelfényképező toldalékot hoztak forgalomba. Ezzel a berendezéssel a könyvtár állományából a helyszínen, sötétkamra nélkül lehet részle-

teket kifényképezni és azonnal előhívni. A Polaroid "pakfilm" típusú fényképezőanyag a kidolgozó vegyszereket is tartalmazza, expozíció után ezek aktivizálásával másodpercek alatt előhívódik. A Polaroid CU-5 fényképezőgéphez hálózati árammal működő villanólámpát építettek. Közeli fényképező toldaléka 1,6-szoros nagyítást tesz lehetővé, de kapható hozzá 1:1 arányban reprodukáló előtét is. Fényképezéskor a könnyű, hordozható készüléket a kinyitott könyvre kell állítani, alapteretével a fényképezendő területet lehet befogni. A készíthető kép mérete megközelíti a szabványos katalóguscédula méretét. E fényképezőgép elsősorban a Library of Congress /Kongresszusi Könyvtár/ által kiadott központi katalógus - National Union Catalog - szedéstükréhez használható, annál hosszabb sorok esetén a toldalékot cserélni kell. A CU-5 kamera ára 350 dollár.

Bár számos előnye van a kézi adatmásolással szemben - pl. gyorsaság és pontosság - az egy másolatra eső költség /az USA-ban kb. 25 cent/ és a másolható felület korlátozottsága miatt könyvtári bevezetése alapos megfontolást igényel.

/Tócsa L./

15/70.

026:914.85

A Svéd Intézet könyvtári és dokumentációs szolgálata. /Svenska Institutets biblioteks- och dokumentationstjänst./ - WETTERQVIST, M. = Tidskrift för Dokumentation, 25.k. 1.sz. 1969. p.1-4.

A Svenska Institutet för Kulturellt Utbyte med Utlandet-et /Svéd Kulturkapcsolatok Intézete/ 1945-ben alapították. Az Intézet tevékenységét állami eszközökkel és a gazdasági élet hozzájárulásával finanszírozzák. Az Intézet programját 100 tagú intézőbizottság hagyja jóvá. Külföldön is vannak kirendeltségei - Londonban és Párizsban. A stockholmi főirodában általános, termelési és gazdasági főosztály működik.

Az Intézet feladata filmek, kiállítások és kiadványok előállítás, illetve rendezése és forgalmazása, dokumentációs szolgálat fenntartása, ösztöndíjas cserekapcsolatok fenntartása, a svéd nyelv és irodalom külföldi oktatásának támogatása, tanfolyamok és előadássorozatok rendezése külföldi vendéghallgatók részére, külföldi szakemberek svédországi látogatásainak szervezése és lebonyolítása, vendég-előadók cseréje.

Az Intézet 1969-ben elkészült új székházában foglal helyet a könyvtár is, mely két szervezeti egységre oszlik: a referenz szolgálatra /itt tárolják a könyveket, folyóiratokat és hanglemezeket/ és a dokumentációra, amely a különlenyomatok, leporellók, tanulmányok stb. tárolóhelye. Az utóbbi részlegben árusítják a könyveket is, míg a lenyomatanyagok terjesztése ingyenes.

A referenz-könyvtár kellemes munkakörnyezetet biztosít olvasásra és hanglemez hallgatásra, berendezését a neves svéd építész, Sven MARKELIUS tervezte. A mintegy 10 000 kötetes könyvtárban olvasóhelyeket, ezenkívül a folyóirat-olvasásra és lemezhallgatásra sarkokat ala-

kitottak ki. A könyvgyűjtemény jellege a svéd kultúra terjesztésére irányuló szándékot tükrözi: Svédországról szóló kézikönyvek, a Suecana Extranea gyűjtemény kötetei /Svédországról szóló könyvek idegen nyelven, valamint svéd szépirodalomból készült fordítások/ alkotják anyagát, melyet rendszeresen kiegészítenek az újonnan megjelent könyvekkel.

A svéd zenét népszerűsítő lemezek és magnetofonszalagok szintén kölcsönözhetőek. A napilap- és folyóiratállomány 125 címet tartalmaz.

Az un. "dokumentációs könyvtár" szabadpolcos rendszerű, ahol a különböző nyomtatványokból az olvasók önkiszolgáló rendszerben vihetnek magukkal. Munkasztalok is találhatók itt, ahol a kartotékokat és a bibliográfiákat tanulmányozhatják. Angol, német, francia és spanyol nyelven jelentetnek meg egy folyóiratot, amely a mai Svédország életét mutatja be. Igen érdekesek az egyes tanulmánykötetek, melyek valamely témakör svédországi helyzetét ismertetik /pl. várostervezés, iskolarendszer stb./.

Az Intézet könyvtára rendszeresen ad ki bibliográfiákat - angol, német, francia, esetenként spanyol és olasz nyelven - a gyűjtőkörébe tartozó kiadványokról, tehát a Svédországgal foglalkozó művekről.

A könyvtár további feladatai: a svéd irodalom eljuttatása külföldi könyvtárakba, a svéd irodalom propagálása, információk anyagok elkészíttetése és kiadása, külföldről beérkező kérdések megválaszolása /évente átlagosan 7500 kérdés/.

/Sperlágh 3./

16/70

378.680/540/:651.926.08

Szakfordítóképzés az indiai tudományos és műszaki kutatóintézeti könyvtárak fordítási igényeinek kielégítésére. /Training of translators in scientific and technical translation for research libraries in India./ - METHA, S. = Babel, 15.k. 1.sz. 1969. p.17-21.

Az indiai egyetemeken folyó nyelvvoktatás különböző egyéves tanfolyamain az írásbeli és szóbeli vizsga sikeres letétele után kínai, francia, német, olasz, japán, orosz, szerb-horvát és spanyol nyelvből bizonyítványt, illetve oklevelet kapnak a hallgatók, és az oklevél megszerzése után francia, német és orosz nyelvű továbbképző tanfolyamon lehet részt venni. A francia, német és olasz nyelvből Master, a német és orosz nyelvből pedig doktori címet is el lehet érni.

A vizsgák anyaga az írásbelin fordítás és nyelvtan, a szóbelin olvasás, hangtan, társalgás. Az oklevél megszerzéséhez irodalmi ismeretek is szükségesek, a továbbképző tanfolyam vizsgáján viszont önálló fogalmazást, kivonatkészítést és tolmácsolást is megkövetelnek.

Ezek az egyéves, heti 3-10 órás tanfolyamokon az egyetemeken elősorban a nyelvtanra és az irodalomra helyezik a nagyobb súlyt, és a tudományos vagy műszaki tárgyú szövegek fordítását majdnem teljesen elhanyagolják.

Szakfordítói tanfolyamokat csak az INSDOC /Indian National Scientific Documentation Centre = Indiai Országos Tudományos Dokumentációs Központ/ rendez. Ismeretfelfrissítő tanfolyamán a fontosabb tudományágak újabb eredményeivel foglalkoznak a hallgatók. A szakfordítói tanfolyamon, amelyet 1965-ben szerveztek először, egyelőre csak orosz fordítókat képeznek ki a kutatóintézetek részére. Ez az utóbbi tanfolyam hat hónapig tart, hétköznaponként 11 órától 16 óráig vannak előadások, közben konzultációkon is részt kell venni. Csak olyan jelentkezőket vesznek fel erre a tanfolyamra, akik már befejezték tudományegyetemi vagy műszaki egyetemi tanulmányaikat, és ezenkívül orosz nyelvből is diplomát szereztek valamelyik egyetemen. A tanfolyam sikeres elvégzése után okleveles tudományos /orosz/ fordítói címet kapnak a hallgatók.

A szerző szerint ajánlatos volna az egyetemeken már meglévő továbbképző nyelvtanfolyamokon végző hallgatók részére minden nyelven megrendezni a szakfordítói tanfolyamokat, ezenkívül pedig célszerű volna a cseh, holland, magyar, lengyel, svéd és norvég nyelvre is kiterjeszteni az egyetemi nyelvoktatást.

/Szabó Gy./

17/70

621.395.91:778.1.072

Mikrofilm a telefonközpontok szolgálatában. /Where is Arvada?/
= Reproduction Methods for Business and Industry, 9.k. 4.sz. 1969.
p.40-41.

A Mountain States Telephone Co. /Denver, Colo., USA/ tudakozó központja havonta 9000, előfizetők nevét vagy címét tudakoló hívást kap. A közvetlen tárcsázásos távolsági beszélgetések rendszere következtében ez a hálózati tudakozó igen nagy kiterjedésű, a kanadai határtól Mexikóig terjedő országrész telefonelőfizetőinek adatait tartja nyilván. RECORDAK MICROSTRIP rendszer segítségével sikerült a tájékoztató szolgálatot pontosná, gyorsná, nagy kapacitásúvá fejleszteni. Az előfizetők computerszalagon jegyzékbe foglalt adatait mikrofilmre veszik, s a filmet mikrofilmcsikokra vágva a felvilágosító tisztviselőnél asztala mellett helyezik el. Tudakozódás esetén a keresett adat filmjének megtalálása, s kivetítése egy olvasókészülék ernyőjére csak néhány másodpercig tart, így napi 3-400 információt is tudnak adni.

/Tókes L./

18/70

655.3.026.35:658.29

Formanyomtatványok házon belüli előállítása. /Managing in-plant forms production./ - PASCUCCI, H.J. = Reproduction Methods for Business and Industry, 9.k. 5.sz. 1969. p.40-44, 64.

Házi sokszorosítóműhelyben a formanyomtatványok előállítási költségei csak 50 százalékát teszik ki a külső vállalati áraknak. Formanyomtatványok, űrlapok előállítása lényegesen könnyebb sokszo-

rosítási feladat, mint az egyéb kiadványok előállítás. E tevékenység alkalmas egyúttal új munkatársak betanítására is. Házon belüli előállítás esetén sokkal rövidebb határidőre lehet ezeket a munkákat elvállalni, mint kereskedelmi vállalatok útján. Ügyes munkaszervezéssel az ilyen munka alkalmas a sokszorosítóműhely folyamatos munkájának biztosítására, az egyébként elkerülhetetlen munkahézagok kitöltésére. A gazdaságos termelés feltételezi a szerkesztői és kivitelező munka összehangolását. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a formanyomtatványok racionális megszerkesztésével, átgondolt egyszerűsítésével jelentős megtakarítás érhető el, ha többféle űrlapot összevonnak, egyeseket pedig megszüntetnek. A nyomtatványok szerkesztését célszerű a vállalatban belül egy kézben tartani, s ez a szerkesztő működjön együtt a sokszorosítóműhellyel pl. a méretek meghatározásában, a papírányag kiválasztásában, a margók optimális méretének kijelölésében stb. A korábbi nyomtatványok mintáit, lemezeit, negatívait célszerű összegyűjteni és használatra kész állapotban tartani a későbbi ismételt felhasználás érdekében.

/Tókes L./

19/70

655.5:681.3

Computer a kiadóhivatalban. /Computerized publications./ = Reproduction Methods for Business Industry, 9.k. 6.sz. 1969. p.58.

A cikk bemutatja azokat a műszaki lehetőségeket, amelyek révén ma már a teljes kiadói tevékenység gépesíthető. A computeres rendszert a következőképpen vázolja fel:

az input /bemenő/ anyag sokféle forrásból származhat; lehet szöveg, kép, táblázat stb. az adott kiadóhivatal tevékenységi területének megfelelően. Közvetlenül vagy távközlési hálózaton keresztül jut el a kiadóhivatalba. A nyers szerkesztés után a rendszerbe az információkat különböző típusú, vizuális megjelenítővel ellátott készülékeken beillentyűzve vihetjük be. /Már olyan készülékek is kaphatók, amelyeken 128 különböző jel - például az írógép összes alsó és felső állásu jele és egyéb speciális jelek - billentyűzhető./ A képernyőn is megjelenő szöveg vizuálisan ellenőrizhető és azonnal javítható. Ez az azonnali változtathatóság, amely kiterjedhet mind a szövegben vétett, mind a formai, tipografizálási hibákra, új adatok beiktatására, vagy elavult adatok törlésére, esetleg műszaki szerkesztési műveletek elvégzésére, gyors és pontos munkát tesz lehetővé.

Ha szükség van arra, hogy egyidejűleg sok helyről származó input adat áramolhasson a rendszerbe, célszerű olyan illesztő egységeket beépíteni, melyek min. 16, max. 256 input és output készülék egyidejű történő üzemeltetésére képesek. Ezek a közvetítő egységek egyformán alkalmasak a lassu /pl. a telex/, illetve az igen gyors készülékek /pl. a katódsugárcsöves megjelenítők/ adatainak egyidejű fogadására, továbbítására, míg a rendszerben az adatok tárolását - különleges tömegtároló egységek segítségével - és feldolgozását a központi computer végzi. Az információkeresést is a computer hajtja végre.

A végső szerkesztési munka is a computer feladata. Innen a szöveg a megfelelő vezérlőkarakterekkel kiegészítve a közvetítő egységen keresztül jut el a következő műveletet, a szedést elvégző gépekhez /ezek lehetnek ólomszedőgépek, sorszedőgépek, fényszedőgépek/, közvetlen fémes összeköttetésen - vezetéken - keresztül, vagy lyukszalag, mágnesszalag közvetítésével. Ezeket a szalagokat dokumentumként tárolják, későbbi keresés céljaira.

Léteznek olyan berendezések is, melyek egyformán képesek a grafikus és az alfanumerikus információk kezelésére, feldolgozására, ilyen adatoknak a rendszerbe való bevitelére és onnan történő kihoztalára, egészen a nyomdai kézirat, sőt a nyomóforma előállításáig.

Jelenleg a kiadási tevékenység általánosan elterjedten használja a papírszalagos egységeket és ezzel - a papírszalag miatt - nem építhet fel teljesen automatikus rendszereket. Mindazonáltal már kiépült a teljes automatizálás műszaki lehetősége is.

/Schiff E./

20/70

658.8.012.12:659.231

Marketing és információs tevékenység. /Marketing a informační
šinnost./ - WIESENBERGER, I. = Metodika a technika informací, 10.k.
9.sz. 1968. p.25-40.

A marketing ma az iparvállalati és ágazati irányító tevékenység szerves része; célja - a piac vizsgálata alapján - a termelés befo-lyásolása, különös tekintettel a termékek értékesítésének módjára. Ezt a feladatot végezhetik a vállalat /ágazat/ vezetésének részlegei, az értékesítéssel foglalkozó szervei, vagy műszaki-gazdasági információs központja. A marketing tevékenység áttekintése arra mutat, hogy anyaggyűjtő és elemző szakaszait legcélszerűbben ezek az információs részlegek láthatják el.

A marketing-vizsgálat feladata:

1. a releváns és helyes információk begyűjtése /piackutatás/,
2. feldolgozás /piac elemzése/,
3. az eredmények, javaslatok továbbítása a döntésekért felelős személyekhez,
4. konkrét intézkedések, terv végrehajtása a termelés, beszerzés, értékesítés javítására.

Az információs szervek tevékenysége felölelheti a marketing-vizsgálat 1. és 2. alatti és - esetleg - 3. pont alatti feladatát. Marketing-információs munkát a külkereskedelmi, az exportra /is/ termelő és a fogyasztási cikkek gyártó ipari vállalatok /ágazatok/ információs szervei végeznek.

A marketing alapja a piackutatás. Ez feltételezi a vállalat szakmai és periferikus problémáinak és a konkurens vállalatoknak, a vonatkozó piacoknak, valamint az értékesítés eszközeinek, módszereinek ismeretét. A kereslet és kínálat koncentrációs helyét jelentő piacok feloszthatók időbeni /jelenlegi - jövőbeni/ és területi /világ-, országos, körzeti/ ismérvek, vevők összetétele, értékesítési módszerek, valamint realizálási lehetőségek szerint. E felosztáshoz igazodnak lényegében az adatgyűjtést, értékelést, rögzítést tartalmazó piackutatási tevékenység formái is.

A piac vizsgálatánál először meghatározzák azt a területet, amelyre a kutatás vonatkozik, majd a terméket, illetve termékcsoportot, végül az információk adatok fajtáit. A vizsgálati fázisok: a piac összes lehetséges /területi/ szükségletének és a piacot alkotó vevők típusainak meghatározása /gazdasági adatok, iparosítás foka, lakosság rétegződése, életszínvonala, jövedelmei, a piac telítettség stb./; a konkurrencia és a konkurens termékek vizsgálata; ár-vizsgálat /kiskereskedelmi, nagykereskedelmi, világpiaci ár, vám stb./.

A marketing-információs adatok tárolásának két alaptípusát különböztetjük meg:

1. egyedi adatok feljegyzése /kartotékok, kézikönyvtárak, gépi adathordozók a konkurens gyártókról, termékekről, értékesítési tapasztalatokról stb./;
2. feldolgozott, csoportosított adatok tárolása /összehasonlító jegyzékek, táblázatok, diagramok/.

Más felosztásban megkülönböztethetünk elsődleges adatokat /közvetlenül a területről begyűjtött anyag/ és másodlagos adatokat /szakfolyóirat, kongresszusi, kutatási jelentés, statisztikai kiadványok, utijelentés, éves jelentések stb./. A kutatás módszerei az adatok forrásai szerint csoportosítva: helyszíni adatgyűjtés /field research/ és dokumentumokra alapozott, "íróasztalnál végzett" adatgyűjtés /desk research/.

Az adatok elemzésének célja a termelés, beszerzés vagy értékesítés javítására szolgáló jelentések, javaslatok összeállítása. Alapformák:

1. marketing jelentés /tulajdonképpen helyzetjelentés bizonyos termékek piaci helyzetére vonatkozóan/;
2. marketing elemzés /a leíró részen kívül értékelés és javaslat/.

Mindkettő lehet esetenkénti és permanens.

A marketing-vizsgálat szervei információs tevékenységen belül a következők:

1. külkereskedelmi /vállalati vagy ágazati/ információs közpon-

tok /önálló vagy megfelelő áru- és konjunkturakutató, illetve marketing osztályokhoz sorolt központok/;

2. termelő ágazati információs központok /exportra termelő vagy jelentős behozatalra szoruló, vagy olyan vállalatoknál, ahol dominál a fogyasztási cikkek gyártása/;

3. nem termelő ágazatok információs központjai /a tudományos kutatás területén és a többi, nem termelő ágazatban, illetve szakterületen/. Ezekben a központokban nem a szó szoros értelmében vett marketing-vizsgálat folyik, csupán a marketinggel analóg igénykutatási tevékenységről van szó.

Megjegyzés: A szerző azon álláspontja, amely szerint a vállalati /ágazati/ marketing-tevékenység az iparban, az exportban, importban, illetve fogyasztási cikkek gyártásában és értékesítésében érdekelt vállalatokra korlátozódik, vitatható. A marketing indokolt a belföldi szükségletre termelőeszközöket gyártó iparban is.

/Szabó Z./

21/70

681.327.45+778.14.072

A mikrofilmes gépi adattárolás, mint az ésszerűsítés egyik lehetősége a tervezőintézetekben. /Maschinelle Datenspeicherung - eine Möglichkeit der Rationalisierung in den Entwurfsbüros./ - TORJAI, B. = Reprographie, 8.k. 8.sz. 1968. p.203-207.

A tervezőintézetekben különösen nagy gondot okoz a tárolandó nagyszámú információ gyors visszakereshetőségét biztosító, gazdaságos rendszerének megszervezése, mivel a megőrzendő irat- és rajztári anyag igen terjedelmes. A mikrofilmtechnika alkalmazása - megfelelő visszakereshetőséget biztosító nyilvántartással együtt - lehetővé teszi e gondok megoldását.

Az iratok és műszaki rajzok mikrofilmezésére 8, 16, 35 és 70 mm-es mikrofilm használható. A keskeny /8, illetve főleg 16 mm-es/ filmet elsősorban irattári, a "normál" /főként 35 mm-es/ filmet pedig rajztári anyag mikrofilmezésére használják. A filmek elkészítését betanított munkaerők végezhetik, bár a megfelelő minőségre /fedettség, élesség/ ügyelni kell.

A mikrofilmre vett dokumentumanyag kezelésének és keresésének céljaira jó lehetőséget biztosítanak az apertúra /ablakos vagy tasakos/ kártyák, melyek tulajdonképpen gépi lyukkártyák, és így lehetőséget adnak a mikrofilmen rögzített dokumentum mellett jellemzőinek lyukasztással történő jelölésére is. Az ilyen kártyákba illesztett mikrofilmek keresése könnyen biztosított, olvasó-nagyító készülékeken nagyíthatók, kontakt eljárással másolhatók.

A műszaki rajzok mikrofilmezése részben archiválási /rajztári/ célokra /passzív dokumentáció/, részben további felhasználásra /aktív

dokumentáció/ szolgálat. Az aktív felhasználás jellegzetes példája, hogy rajzok módosítása esetén nem az eredeti rajz, illetve mikrofilmje kerül módosításra, hanem a róla készült nagyítás, amelynek mikrofilme azután ismét visszakerül a rendszerbe.

Az ablakos /vagy tasakos, mikrofilmes/ 80 oszlopos gépi lyukkártyák használata esetén a keresés céljaira szolgáló kódok magán a kártyán az 1-52, illetve 78-80 oszlopok mezőiben lyukasztással rögzíthetők. A fennmaradó 53-77 mezőt a montírozott mikrofilm foglalja el. /Ez természetesen csak egy, a szerző által ismertetett megoldás a számos lehetséges változat közül./

Magát a kódrendszert mindenkor a helyi adottságokhoz kell alkalmazni, oly módon, hogy a kódok kifejezzék a dokumentumok általános, illetve speciális kategóriáját, valamint egyedi jellemzőit.

A mikrofilmtekercs elkészítése után másolása következik, archiválási és munkapéldány előállításával. A felvételekről jegyzék készül, amely tartalmazza az egyes kockák alábbi adatait:

- az elkészítendő lyukkártya-másolatok száma;
- a felvétel kódja;
- az eredeti rajz rajztári száma.

A filmek minőségellenőrzése és a jegyzékkel történő egyeztetése után kerül sor a kártyalyukasztásra /vezérkártya és másolat-kártyák, a szükséges példányszámban/. Amennyiben jegyzék nem készül, a lyukasztás a mikrofilmek leolvasása alapján is történhet. A lyukasztás után a kártyákba montírozzák a mikrofilmeket, majd a szükséges többletpéldányokat állítják elő másolással. Az így készült kártyákat tárolják.

A szükséges kártyák keresését kollátorral /kártyaválogató géppel/ végzik, majd a kiemelt kártyába montírozott mikrofilmről kontakt másolat vagy nagyítás készül.

A szerző az ismertetett rendszer előnyei között sorolja fel a nagy /90%-os/ helymegtakarítást, a tárolási hibák folytán bekövetkező információvesztés kiküszöbölését, a munkaigényes rajzolás helyetti egyszerű visszanagyítást, a rajzok módosításának megkönnyítését, valamint a nagyalakú rajzok kicsinyített változatainak elkészíthetőségét. Nem emlékezik meg a dokumentumonkénti keresőrendszer nehézségeiről, így elsősorban a kártyaválogatás nagy időszükségletéről, a kódrendszer merevségéről és - főleg - a lyukkártyáknak és a montírozott filmeknek a lyukkártyagépekben bekövetkező gyors elhasználódásáról. Ezek az okok, amelyek a mikrofilmezés és az ablakos lyukkártyák vitathatatlan előnyeinek fenntartása mellett egyre gyakrabban vezetnek az ablakos lyukkártyák sorszám szerinti tárolására és a keresés különböző segédeszközökkel /fénylyukkártya, deskriptoros index/ történő biztosítására.

/Pétervári L.B./

22/70

771.432.3:778.1.072

Mikrofilm előhívógépek. /RM guide to microfilm processors./
 = Reproduction Methods for Business and Industry, 9.k. 4.sz. 1969.
 p.34-37.

Bár az új mikrofilmező anyagok és a hagyományostól eltérő kidolgozó eljárások tért hódítanak, a jelenleg készülő mikrofilmek többsége még mindig ezüstemulziós tekercsfilm. Ez a cikk a mikrofilmtekerces kidolgozására alkalmas amerikai előhívógépek, készülékek jellemző tulajdonságaival, teljesítményével, árával, gazdaságosságával foglalkozik, s hasznos eligazítást ad az előhívógép beszerzéséhez.

A cikkben közölt táblázatokban több mint 30 amerikai előhívógép és fél tucat kidolgozó készülék legfontosabb adatait találjuk meg/pl. a gyártó neve és címe, a kidolgozható film szélessége, a készülék óránkénti teljesítménye, ára stb./ Az előhívógépek többsége sötétkamra nélkül üzemeltethető. A legolcsóbb folyamatos előhívógépek ára 2000 dollár körül van; ezek teljesítménye óránként 30 méter. A nagy teljesítményű, öntöltő rendszerű előhívó-automaták 3600-6700 dollárért kaphatók. A kézi spirálorsós vagy motoros áttekerős előhívó rendszerű kidolgozókészülékek 300 dollár alatt beszerezhetők.

/Tőkés L./

23/70

778.14.072

Beszámoló a Német Gazdasági-Racionalizálási Bizottság Mikrofilm Szakbizottságának 1968. évi közgyűléséről. /Bericht über die Jahrestagung 1968 des Fachausschusses "Mikrofilm" im Ausschuss für wirtschaftliche Verwaltung /AWV/ im Rationalisierungs-Kuratorium der Deutschen Wirtschaft /RKW/. - KREHL, H. = Nachrichten für Dokumentation, 19.k. 4.sz. 1968.jun.-jul. p.135-142.

1968. márciusában tartották az AWV /Ausschuss für wirtschaftliche Verwaltung = Német Gazdasági Bizottság/ Fachausschuss Mikrofilm /Mikrofilm Szakbizottsága/ 1968. évi összejövetelét. A tanácskozás témája A mikrofilm gyakorlati alkalmazásának tapasztalatai a gazdasági életben és a közigazgatásban volt. Az egyes beszámolókat az alábbiakban ismertetjük:

R. FRITZ bevezetője után /a Mikrofilm Szakbizottság átszervezéséről/ az első előadást E. BOHATIUK tartotta: A mikrofilm, mint korszerű munkaszervezési eszköz bankokban és takarékpénztárakban címen. A mikrofilm bevezetése és alkalmazása azért célszerű, mivel a bankok nagy mennyiségű és 7 évig megtartandó bizonylat megőrzésére kötelezettek és így súlyos probléma ezek tárolása. Az 1965. évi mikrofilmtörvény megengedi a bizonylatok mikrofilmezését és az eredeti megsemmisítését. Ismertette a különböző irat-típusok mikrofilmezésének lehetőségeit és előnyeit.

Az elméleti előadást J. KLAUENBERG egészítette ki a braunschweigi bank mikrofilmezési tapasztalataival.

Az elért előnyök itt a következők voltak:

1. biztonság a hamisításokkal szemben;
2. biztonság az utólagos bejegyzésekkel szemben;
3. centralizált irattározás;
4. az anyag könnyebb feldolgozása a központi tárolás révén;
5. költségmegtakarítás;
6. raktári férőhely megtakarítása.

Kezdetben az anyag 75%-át mikrofilmezték. Felszerelésük 1 db 16 mm-es duplex rendszerű mikrofilmfelvevő, 1 mikrofilmkidolgozó- és 2 olvasókészülék volt. Olvasó-másoló készülék szolgált a mikrofilmek nagyítására. A mikrofilmezést 3 személy végezte napi 32 000 bizonylat fényképezésével.

Az előadó részletesen ismertette a mikrofilmezés munkafázisait, szervezését.

K-H. KRUMM az előző előadáshoz kapcsolódva, a Mikrofilmtár és mikromásoló laboratórium berendezése egy építési ügyeket lebonyolító takarékpénztárban címmel tartott beszámolót. Témájának két érdekes megállapítása volt:

1. tapasztalatai alapján nem szükséges ugyanazon cég gyártmányaiból felépíteni a mikrofilm laboratóriumot és a mikrofilmtárat;
2. nincs szükség költséges mikrofilmes rendszerszervező tevékenységre.

A hamelni takarékpénztárban a mikrofilmezés során naponta kb. 500, átlagosan 130 lapos takarékpénztári építési dokumentációt fényképeztek le.

Az ügyekkel kapcsolatos elismervények, bizonylatok, csekkek stb. fényképezését külön 16 mm automata mikrofilmfelvevő készüléken végzik. A mikrofilmek kidolgozására különösen ügyelnek, a megfelelő fedettség biztosítása és a tárolás biztonsága érdekében. A mikrofilm laboratórium mellett jól megszervezett mikrofilmtár működik, mely napi 400 nagyítást tud szolgáltatni mikrofilm olvasó-másoló készülékeivel; az olvasókészülékekről nem szólva.

A mikrofilmezés alkalmazása a Bundesministerium für Arbeit und Soziale Fragen-ben /Munka- és Szociális Ügyek Szövetségi Minisztériuma/ és a közigazgatás más területein témáról R. STEFEN beszélt.

A mikrofilm alkalmazási területei:

1. biztosítási iratanyag filmezése;
2. kártérítési igények iratainak filmezése;
3. helymegtakarítást szolgáló mikrofilmezés egyéb iratanyagnál;

4. helymegtakarítást szolgáló mikrofilmezés tudományos irodalom dokumentációjához.

A mikrofilmet még a következő közigazgatási területeken használják:

1. posta: a/ telefonszolgálatnál,
b/ csekknyilvántartásnál,
c/ elektronikus adatfeldolgozásnál;
2. igazságügy;
3. egyetemek, tudományos intézmények;
4. községi és városi közigazgatás;
5. kórházak;
6. közellátásra jogosultak nyilvántartása;
7. Német Szabadalmi Hivatal.

A nyilvánosság számára dolgoznak még a következő intézmények is, melyek nagy sikerrel alkalmazzák a mikrofilmet:

1. a német nyelvű hírlapirodalom archívuma;
2. levéltárak;
3. a badeni evangélikus egyházközség;
4. lottó-központok.

W. WIESER mérnök A mikrofilm az integrált adatfeldolgozásban címen tartott előadást. A gyors információk iránti igény szükségessé tette az elektronikus adatfeldolgozást, mely felhasználja a mikrofilmet is, mint információhordozót.

Adattárolásra lyukkártyáktól kezdve egészen a mágneslemezig sokféle lehetőség áll rendelkezésre; a gépi adatfeldolgozó berendezések produktumai tovább is felhasználhatók a mikrofilmtechnikával kombinálva. A teljes elektronikus adattárolásig még sokáig a mikrofilmtechnikával kombinált adattároló és visszakereső rendszerek lesznek a legsokoldalubbak.

R.C. LUFT a Műszaki rajzok mikrofilmezésének következményeiről szólt. Ahol a helytakarékosság, biztonság és másolás igénye lép fel, egyedüli megoldás a mikrofilmtechnika alkalmazása. A mikrofilm alkalmazása számos vonatkozásban megváltoztatja a tervezőintézetekben a műszaki rajzokkal kapcsolatos gyakorlatot. A műszaki rajzok mikrofilmes rendszerszervezési kérdései:

1. mikrofilmes lyukkártyák technikailag legtökéletesebb másolása;

2. egyes mikrofilmképek lyukkártyába montírozása;

3. mikrofilmes lyukkártyák alkalmazása lehetőleg manuális módszerekkel;

4. a mikrofilmes lyukkártyák használata nagyításra /mikrofilm-olvasó, olvasó-másoló és nagyító készülékekkel/ és újrarajzolásra, javításra;

5. mikrofilmes lyukkártyák és az eredeti anyag tárolása.

Decentralizált szervezeti tervezőintézetekben és üzemekben a mikrofilm alkalmazására kétféle lehetőség van:

a/ egy központból való ellátás műszaki rajzokkal;

b/ mikrofilmes lyukkártya-másolat küldése a központból a mikrofilmek nagyítására felszerelt decentralizált egységek.

Mindkét eljárással mintegy 56%-os költségmegtakarítás érhető el.

A. SCHULZE előadását A mikrofilmezés tapasztalatai épülettervező és építészkivitelező irodákban c. témának szentelte. A mikrofilm ilyen értelmű alkalmazása elsősorban a rajzok újraalkészítését hivatott kiküszöbölni. Mikrofilm segítségével a más méretű rajzok előállítását /léptékváltoztatás/ egyszerűsödik. Rajzrészletek megváltoztatásánál nagyításkor a nem kívánt részeket letakarják, így ezek nem kerülnek a másolatra, ahová újrarajzolással vagy fotomontázssal bekerülhet az új változat. Az előadó a gyakorlatban bevált eljárások alapján összefoglalva a kérdést, a következőkben állapította meg az e területen alkalmazott mikrofilmes rendszerszervezés előnyeit:

1. nagy időmegtakarítást és ésszerűsítési lehetőséget nyújt;

2. mód nyílik rövid határidők betartására;

3. az eredeti rajzok nélkülözhetővé válhatnak;

4. az átrajzoláshoz fellépő hibalehetőségek kizártak;

5. fotomontázssal teljesen új rajz készíthető el;

6. a mikrofilmes rajzarchívum áttekinthetőbb egyéb tárolási formáknál.

Az elmúlt időszak mikrofilmezési szabványainak áttekintése volt témája H. KÜLLER referátumának. Az előző közgyűlés óta jelentős előrehaladás történt e területen, ami hat szabvány megjelenésében realizálódott. A kidolgozott szabványok a következők:

DIN 19051-1 Vizsgálati jel az olvashatóság ellenőrzésére

DIN 19051-2 Vizsgálati jelsorok mikrofilmek olvashatóságának ellenőrzésére

DIN 19051-3 Vizsgálati lap mikrofilmezett műszaki rajzok minőségének ellenőrzésére

- DIN 19053 Mikrofilmes lyukkártya
DIN 19054 Mikrofilmlap /microfiche/ dokumentációs célokra
DIN 19060 Reprográfiai fogalmak.

Ezekon kívül a DIN 19052-1/2 Műszaki rajzok mikrofilmezése szabványtervezet formájában már elkészült. A szabványok iránt nagyon nagy volt az érdeklődés és számtalan javaslat futott be, melyek alapján sok átdolgozás történt. A befejezett munkák mellett tovább folyik a többi szabvány - mint pl. a Mikrofilmes lyukkártyák rendszerezése, Mikrofilmmásolás, Mikrofilmnagyítás - kidolgozása.

Megjegyzés:

A Reprographie c. német, a másoló és sokszorosító eljárásokkal foglalkozó szaklap az 1968. évi júniusi számát a fent tárgyalt Ausschuss für Wirtschaftliche Verwaltung, Fachausschuss Mikrofilm 1968. évi közgyűlésének szentelte. A következőkben jelezzük a szám tartalmát:

Mikrofilm 1968. A mikrofilm gyakorlati alkalmazásának tapasztalatai a gazdasági életben és a közigazgatásban. = Reprographie, 8.k. 6.sz. 1968.jun. p.143-176.

Tartalma a következő:

GROEGER, H.: A Német Gazdasági Bizottság Mikrofilm Szakbizottsága évi ülése, Frankfurt am Main, 1968.03.14. Bevezető előadás. 147-148.p.

FRITZ, R.: "Mikrofilm 1968" évi szakülés. Elnökségi beszámoló. 148-149.p.

BOHATIUUK, E.: A mikrofilm mint korszerű szervezési eszköz bankokban és takarékpénztárakban. 150-151.p.

KLAUENBERG, J.: A mikrofilmezés alkalmazásának tapasztalatai a braunschweigi nemzeti bankban. 151-152.p.

KRUMM, K.H.: Mikrofilmszolgálat berendezése egy építési ügyeket bonyolító takarékpénztárban. 153-158.p.

STEFEN, R.: A mikrofilmezés alkalmazása az NSZK Munka és Szociális Ügyek Szövetségi Minisztériumában. 161-166.p.

LUFT, R.C.: Műszaki rajzok mikrofilmezésének következményei. 167-169.p.

SCHULZE, A.: A mikrofilmezés tapasztalatai épülettervező és építéskivitelező irodákban. 171-173.p.

MÜLLER, H.E.: Az elmúlt időszak mikrofilmezési szabványainak áttekintése. 174-175.p.

Az Ausschuss für Wirtschaftliche Verwaltung Fachausschuss Mikrofilm évi közgyűlésének résztvevői. Név- és munkahely-jegyzék. 176 p.

/Pétervári L.B./

24/70

778.14.072/1-77/

Mikrofilmzés a fejlődő országokban. /Microcopying in young countries./ - OFFENBACHER, E. = IMC Journal, 1968. ész. p.9-10, 22.

A mikrofilmzés munka a fejlődő országokban jelentősen különbözik a régi és gazdag országok mikrofilmzési tevékenységétől annak ellenére, hogy a technikája azonos. Mások ugyanis egy kis fejlődő ország körülményei, pl. távol van a felszerelések és anyagok forrásaitól. Ha lépést akar tartani a fejlődéssel, kénytelen inkább a szakirodalomra támaszkodni, mint a kongresszusokra. Szakemberei személyes találkozások helyett levelezést folytatnak, s nehézségeket jelent a nyelv is. A gyártó cégektől beszerezhető írásos információk rendszerint a helyi irodák, leányvállalatok tájékoztatásait csak kiegészítik. Kis országokban ilyen irodák fenntartása nem kifizetődő. A gyárak prospektusai gyártmányukat dicsérő tömörségükkel gyakran keveset mondanak az itteni olvasó számára. Nehéz az új készülékek gazdaságosságát, a hozzávaló szükségletet kiszámítani. A megrendelt készülékek beérkezése elhúzódik, 9-12 hónapos határidőkkel számolhatunk. A gép megérkezése után is új problémák merülnek fel. Gyakran ez az első ilyen típusú gép abban az országban, s nincs a karbantartáshoz értő technikus. Különösen nehéz a pótalkatrész-ellátás megszervezése. Nagy mennyiségű pótalkatrész előre történő beszerzése az adott technikát költségesebbé teszi, mint az a gyártó országban lenne. Az anyagellátás a legkritikusabb kérdés, annak megoldására gyakran kísérleteznek hazai gyártású anyagokkal, melyek nem egyszer drágábbak és rosszabb minőségűek a külföldinél. Szükséges, hogy a gyártók megismerjék a fejlődő országok problémáit és foglalkozzanak azok megoldásával, hiszen ezek az országok nagy piacot jelentenek számukra.

/Tókécs L./

25/70

778.148

Javaslat egy minden szempontból megfelelő mikrofilmlap-olvasókészülékre. /Towards a cuddly microfiche reader - a modest proposal./ - WOOSTER, H. = Microfiche Foundation Newsletter, 1969. ápr. 19. sz. p.7-10.

A szerző módosítást javasol a mikrofilmlap előállításának szabványára és az olvasókészülék konstrukciójára vonatkozóan. A felvételek elhelyezése a hagyományos mikrofilmlapon a következő:

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14

Olvasáskor a 7. felvétel után nemcsak új sorba kell állítani a filmlapot, hanem vissza kell vinni azt a sor elejére. Kézenfekvőbb lenne az alábbi sorrend:

1 2 3 4 5 6 7
14 13 12 11 10 9 8
15 16 17 stb.

Igy a felvételek beállítása az olvasókészülék vetítőernyőjén folyamatos és gyors lenne.

A javaslat a mikrofilmlapok kényelmes használatát ezenkívül egy új típusu hordozható olvasókészülékkel véli elősegíteni. A szerző elképzeléseinek illusztrációit és leírását adja e cikkben. A jelenleg forgalomban lévő olvasókészülékeknel jóval kisebb, 33 x 21 cm nagyságú, kb. 4 cm vastag, lapos téglalap formátumu olvasókészüléket kellene konstruálni. A 105 x 148 mm-es filmlapok felvételeinek kivetítésére alkalmas készüléket különleges nagylátószögű vetítőobjektívvel kellene ellátni. Az olvasókészülék hálózati és nikkel-kadmium telepes változatával elérhető lenne, hogy utazáskor is használni tudják. Vetítőfelülete 13 x 18 cm lehetne, ára nem haladhatná meg a 100 dollárt.

/Tócs L./